

GMINA ŻABNO

CMENTARZ ŻYDOWSKI W ŻABNIE

Wydawca: Urząd Miejski w Żabnie, ul. Włodzimierza Jagiełły 1, 33-240 Żabno, tel.: 14 645 60 11, fax: 14 645 64 20
e-mail: ugabno@zabno.pl, www.zabno.pl
Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europejska Inicjatywa na obszarach wiejskich.
Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach osi 4 LEADER Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2007-2013. Instytucja Zarządzająca PROW na lata 2007-2013 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tu pochowany pan, przewodniczący sądu rabinackiego tutejszej gminy, który rozkazał, aby nie opisywać jego doskonałości. Nasz nauczyciel, pan i mistrz Izrael Elimelech, syn sprawiedliwego pana, świętości świętej, naszego nauczyciela, pana i mistrza Józefa (pamięć sprawiedliwego błogosławionego), wnuka gaona [...] błogosławionej pamięci. Zmarł w dniu 7 etul 627 roku według małego rachunku. Niech dusza jego związana będzie w węzłku życia" (M. Wodziński "Groby cadyków w Polsce").
Napis ten wyryty jest na macewie cadyka Izraela Elimelecha z Żabna (zm. 1867 r.), znajdującej się w ohełu, tuż przy bramie wejściowej do cmentarza. Budynek ten chroni jeszcze groby syna Elimelecha, Jakuba Izaaka oraz jego wnuka Szaloma Dawida.

„Błogosławionej pamięci kilkuset żydowskich mieszkańców Żabna, ofiar hitlerowskich zbrodni w okresie II wojny światowej” – takim tekstem zwieńczony jest pomnik, który wzniesiony został w 2004 roku na terenie żabnieńskiego cmentarza żydowskiego dla upamiętnienia ofiar zagłady.

Wyznawcy judaizmu przez blisko 300 lat zamieszkiwali Żabno. Tutaj, w 1675 roku, otrzymali prawo osiedlenia się, a przez kolejne trzy wieki współzastowania z Żabnianami stali się integralną częścią społeczności tutejszego sztetl. O ich możliwościach rozwoju świadczy wydany w 1692 roku przywilej gwarantujący Żydom między innymi swobodne prowadzenie handlu i rzemiosła, zwolnienia podatkowe, możliwość zakupu gruntów i budowy domów, wzniesienia synagogi oraz urzędzenia cmentarza.
W 1723 roku przywileje te zostały potwierdzone.

Cmentarz ogrodzony jest częściowo betonowym murem, a częściowo metalową siatką. Przed 1939 rokiem tuż przy bramie do cmentarza znajdowały się dwa budynki. W pierwszym mieszkał dozorca, drugi pełnił funkcję beit tahary, gdzie dokonywano rytualnej ablucji zwłok. Podczas drugiej wojny światowej zniszczone zostały obydwa budynki. W granicach cmentarza dochodziło do egzekucji osób pochodzenia żydowskiego, a także romskiego. W 1942 roku, w marcu, pochowano tu grupę kilkumastu osób zamordowanych na terenie miasta. We wrześniu zaś tego samego roku, podczas likwidacji getta w Żabnie, które powstało zaledwie kilka miesięcy wcześniej, na cmentarzu została rozstrzelana część miejscowej ludności pochodzenia żydowskiego. Pozostała grupa została stracona w pobliskiej Dąbrowie Tarnowskiej lub wywieziona do obozu zagłady w Bełżcu.

Duże zmiany na żabnieńskim cmentarzu żydowskim nadeszły wraz z transformacją ustroju w Polsce. W latach dziewięćdziesiątych XX wieku odbudowano tutaj oheł - budynek chroniący groby miejscowych cadyków: Izraela Elimelecha z Żabna oraz jego syna Jakuba Izaaka i wnuka Szaloma Dawida. W 2004 roku na cmentarzu wzniesiono pomnik poświęcony zamordowanym Żydom podczas okresu wojennego. Na pomniku wyryto napis: "Błogosławionej pamięci kilkuset żydowskich mieszkańców Żabna, ofiar hitlerowskich zbrodni w okresie II wojny światowej". Fundatorzy: Dorota Aronowitz, Genowefa Dombek, Mała Forst, Anna Shore".

Fragment nagrobków z nekropoli cmentarza, który do momentu brzożoch, należał do wsi w Gorzycach, powoził na tutejszy cmentarz i inkalatwy Muzeum Okręgowego w Tarnowie i z pomowa cmentarza Żabna Stanisława Kasopra

Zakirchale, czyli dziełnica, gdzie spoczywają Żydzi
Historia żabnieńskich Żydów datuje powstanie cmentarza w mieście na rok 1692. Usytuowany w północno-wschodniej części miasteczka, przy obecnej ulicy Kościuszki cmentarz, jest obecnie jedyną pozostałością po mieszkańcach Żabna wyznania mojżeszowego. Duża nekropolia, o kształcie litery "L", ma wiele dobrze zachowanych macew. Większość z nich wykonana została z piaskowca i wapienia. Napisy na nich wykonane są w języku hebrajskim. Ornamentyka nie odbiega od typowych dla sztuki żydowskiej przedstawień symbolicznych, gdzie znaleźć możemy: korony, świece, lwy, czy też motywy roślinne.

Żabno było ważnym ośrodkiem ruchu chasydzkiego. To tutaj zrodziła się dynastia cadyków wywodzących się od Dawida Ungera, autora dzieł religijnych, pochodzącego z pobliskiej Dąbrowy Tarnowskiej, ucznia słynnego „Widzącego z Lublina”.